
PEDAGOGICAL ASPECTS OF COLLABORATION BETWEEN TEACHERS AND PARENTS

Vesna Lj. Minic Faculty of Teacher Education in Prizren – Leposavic, Serbia, minic.vesna@gmail.com

Abstract: When speaking about the quality and success of teaching in the early primary school grades, it should be noted that they depend on many factors. The key factor that numerous theoreticians and practitioners focus on is the collaboration between teachers and parents, which is separated in this paper from the broader context of school and family collaboration, since it has its own historical dimension. Modern times and social development have led to a crisis in collaboration between teachers and parents, because communication, which is the basis of their relationship, has been disrupted. Communication most often defines the relationship between parents and teachers, which further reflects on the child's relationship towards the teacher and the school in general. For this reason, both parties in this communication process must be aware of the importance of good communication and the good interpersonal relationships, since their relationship is the basis for proper child development, primarily social. In the process of upbringing and education, family is not sufficiently qualified to solve numerous and varied issues that children are faced with at school. Therefore, family needs help from the school as an institution and from its professional staff. On the other hand, school cannot know all the details and characteristics of each child's family, so it cannot evaluate the family situation and circumstances. Coordinated activities of these two parties is the solution that gives the best results. Modern practice has shown that family and school are interested in collaboration, and that they always have great expectations from it. Parents expect support from school when it comes to their own children's upbringing, while school always expects active support from parents in order for it to fulfill all its obligations and ensure the conditions for the overall development of every child, which is its main goal. Teacher is the person who initiates collaboration with parents, he is a planner, programmer, coordinator, organizer of this collaboration, and parents have to accept it and participate in all the activities offered at school. There are three types of collaboration between teachers and parents: individual, group and collective collaboration. The individual type of collaboration is a very convenient type of cooperation between the parents and one expert, where all the relevant information about the student is presented and there is as much time as necessary for both parties to discuss. Group collaboration happens with a group of parents, and this type of activity differs from the individual because it follows only when a certain educational situation is analyzed. The collective collaboration includes all parents of children attending a school class. The advantage of this type of collaboration is the fact that it presents all the relevant information to all the parents, after which conclusions are made and solutions are identified. This topic is important due to the fact that successful communication between parents and teachers is invaluable for the successful development of children's personality, therefore, the goal of this paper is to analyze the pedagogical aspects of their collaboration.

Keywords: teacher, parents, collaboration, communication, school.

The paper is the result of research within the project: "Kosovo and Metohija between national identity and European integration" (III 47023), funded by the Ministry of Education, Science and Technological Development of Republic of Serbia

ПЕДАГОШКИ АСПЕКТИ САРАДЊЕ УЧИТЕЉА И РОДИТЕЉА**Весна Љ. Минић**Учитељски факултет у Призрену – Лепосавићу, Србија, minic.vesna@gmail.com

Резиме: Говорећи о квалитету и успешности наставе у млађим разредима основне школе, ваља напоменути да они зависе од бројних чинилаца. Као кључни чинилац који је у фокусу интересовања бројних теоретичара и практичара је сарадња учитеља и родитеља, која је у овом раду издвојена из контекста шире сарадње школе и породице, и има своју историјску димензију. Савремени цивилизацијски токови и друштвени развој довели су до кризе у успостављању сарадње између учитеља и родитеља, јер је комуникација, као основ њиховог односа нарушена. Начин на који се она одвија најчешће и дефинише однос који родитељи имају према запосленима у школи, а то се рефлектује на однос детета према учитељу, и школи уопште. Управо из тог разлога, обе стране морају бити свесне значаја квалитетне комуникације и развијања добрих међуљудских односа, јер је њихов однос основа правилног дечијег развоја, пре свега социјалног. У процесу

васпитања и образовања, породица није у довољној мери квалификована да решава бројна и разноврсна питања са којима се сусрећу деца у школи. Зато јој је неопходна помоћ школе као институције, и стручних лица која су запослена у њој. Са друге стране, школа не може довољно да познаје карактеристике породице сваког детета, па је спутана у доношењу оцена о породичном стању и приликама. Координисано деловање и једне и друге институције је решење које даје најбоље резултате. Савремена пракса показала је да су породица и школа заинтересоване за сарадњу, и да од ње увек имају велика очекивања. Родитељи од школе очекују помоћ у погледу васпитавања сопствене деце, а школа увек од родитеља очекује активну подршку да би могла да испуни све своје обавезе и осигура услове за целовити развој сваког детета, што је приоритетан задатак који се пред њом поставља. Учитељ је лице које иницира сарадњу са родитељима, он је планер, програмер, координатор, организатор сарадње, а родитељ мора да буде неко ко то прихвата и учествује у свим активностима који му се нуде у школи. Облици сарадње учитеља и родитеља реализују се кроз три основне форме: индивидуални, групни и колективни облик сарадње. Индивидуални облик је врло подесан облик сарадње који се одвија између родитеља и једног стручног лица, где се износе сви релевантни подаци о ученику и оставља времена колико год је то потребно обема странама. Групни облик сарадње одвија се са групом родитеља, и тај облик рада се разликује од индивидуалног јер следи тек када је проучена одређена васпитно-образовна ситуација. Колективни облик сарадње подразумева присуство свих родитеља једног одељења, разреда. Његова предност лежи у истовременом информисању свих родитеља о важним питањима након чега се доносе заједнички закључци и решења. Актуелност ове теме огледа се у чињеници да је успешна комуникација између родитеља и учитеља од непроцењивог значаја за хармонични развој дечије личности, те је циљ рада усмерен ка анализи педагошких аспеката сарадње између њих.

Кључне речи: учитељ, родитељи, сарадња, комуникација, школа.

1. УВОД

У историјском развоју школе често је долазило до противуречних утицаја породичног и школског васпитања, па је породица деловала у једном, а школа у другом смеру. Међутим, од степена њиховог узајамног деловања и помоћи у великој мери зависи практично остваривање васпитно-образовних циљева и задатака. У условима заједничког деловања не сме доћи до мимоилажења између родитеља и учитеља јер се ради о деци и изградњи њихове личности. Школа, као институција треба да буде покретач сарадње, њен организатор и реализатор, а породица треба да прихвати сугестије, примедбе и помоћ који јој се нуде од стране стручних лица у школи. Активности породице и школе као два примарна социјализацијска окружења су различите, али усклађене јер имају заједнички циљ чијем остваривању теже. Адекватним повезивањем родитеља и учитеља обезбеђује се целовит и континуиран васпитно-образовни утицај на личност детета у целини. Узајамно поштовање, размена информација, договарање и заједничка одлучивања су нужни у сарадњи родитеља и учитеља, јер се њима утиче на смањење ризика од неуспеха ученика, али и смањује вероватноћа да ће дете пожелети да напусти школу пре њеног завршетка. Родитељи који сарађују са учитељима утичу на формирање позитивних ставова према школи и унапређују њихова постигнућа. Дакле, њихов међусобни однос мора бити отворен, заснован на искрености, поштовању и разумевању, као и континуираној двосмерној комуникацији.

2. ПОЈАМ, ЗНАЧАЈ И КАРАКТЕРИСТИКЕ УСПЕШНЕ САРАДЊЕ

У циљу разумевања тематике педагошких аспеката сарадње која се одвија у школи, неопходно је појаснити њене учеснике. *Учитељски позив* се одувек сматрао узвишеним, тешким и одговорним. Он заправо јесте „посредник и навигатор у стицању знања“ (Ђорђевић, 1997: 669). Учитељима припада најодговорније место у свим фазама реализације наставе, како препаративној и оперативној, тако и верификативној и апликативној. „Сваки од уочених квалитета наставника, до извесне мере одређује његов педагошки кредо и ниво педагошке аспирације, више или мање делотворно и усмеравајуће утиче на начин учења наставника у педагошком раду“ (Недовић, 1997: 329). Кључни чинилац у концепцији квалитетног васпитно-образовног рада је, дакле учитељ, он је основни покретач иновирања и модернизације наставе у основној школи. „Примјеном иновација учитељев посао постаје све тежи. Иновације и промјене у настави захтјевају појачан лични ангажман учитеља и његову спремност и оспособљеност за интензификацију наставног процеса“ (Педагошка академија, 1991: 45). Полазећи од оваквих тврдњи, настава у великој мери зависи од квалитета његових знања (стручних, педагошких, психолошких, дидактичких, методичких), као и искустава које стиче у свакодневној пракси са ученицима. Поред знања, вештина и навика, треба да поседује и одређене људске квалитете (поштење, поштовање, племенитост, доброта и сл.). Особине учитеља као личности, Сузић (2000: 58) разврстава на: „рационалне, интелектуалне особине, афективне, емоционалне особине, и биолошке,

физиолошке особине“. Модерна концепција школе захтеva од учитеља стално стручно усавршавање и напредовање. „Наставници као припадници интелектуалне заједнице имају велику одговорност за слободну и демократску будућност друштва, која треба да се заснива истинској информацији, на образовању, на знању и култури“ (Марковић, 2001: 223). Перманентно усавршавање подразумева његово ангажовање на плану богаћења властите личности, а то је неопходно ради праћења иновација и модернизовања рада у школи. Такође, преношење знања о перманентном образовању и усавршавању ученицима је од непроцењивог значаја, јер време које долази је време учећег друштва, у коме појединац мора постати свестан важности учења током читавог живота, јер је оно основа његовог квалитетног живота у датој друштвеној заједници. *Родитељство* се односи на низ процеса који имају своје задатке, правила, улоге, међуљудске односе који се остварују на релацији ученик-родитељ. Од родитеља се очекује руковођење дечијег развоја у физичком, интелектуалном, моралном, радном и естетском смислу, колико год то сложено и тешко звучало. Једном речју, циљ васпитања, како то наводи Ђорђевић (1985: 22) је „припремити дете да постане члан друштвене заједнице“. Стил васпитања су различити од породице до породице, они се формирају како под утицајем интеракцијских односа, тако и под утицајем друштвених односа који се обједињују у филозофију васпитања у датом временском оквиру. Стил васпитања је карактеристичан начин односа између учесника васпитног процеса. Родитељи и њихов однос према деци су од непроцењивог значаја, и незаменљиви су чиниоци његовог успешног развоја и васпитања. *Сарадња родитеља и учитеља* је трећи фактор дечијег успешног развоја. У школској пракси готово да нема подручја рада са децом где сарадња ова два фактора није неопходна и пожељна. Обе стране су одговорне за хармонијски развој дечије личности, те њихова успешна комуникација у огромној мери олакшава тај процес. Њихов задатак је да „стварају услове за јединствено деловање свих васпитних фактора и то да се у ужој и широј друштвеној заједници, ван школе и породице, обезбеде повољни услови за социјализацију, хуманизацију и афирмацију личности“ (Јовановић, 1998: 64). Сарадња родитеља и учитеља доприноси активирању и оспособљавању родитеља за педагошку делатност, омогућује им увид у оно што школа ради, пружа им се помоћ око разумевања и ангажовања у појединим делатностима у њој и др. На тај начин, они су у прилици да виде и учествују у уношењу одређених промена, педагошких мера и резултата. Учители им указују на неопходност решавања свих васпитних проблема са којима се сусрећу, са циљевима и задацима васпитања, нужности стицања и примењивања знања из педагогије, психологије и других сродних наука, упућују их на начин пружања помоћи у учењу, савладавању техника учења и стицању радних навика. Родитељи са друге стране пружају драгоцене информације и помоћ школи и учитељима у разноврсним областима васпитно-образовног рада. Њихова сарадња је плански и систематски процес који непрестано траје, мења се и иде у корак са друштвеним токовима и иновацијама. Најчешћи облици којима школа и учители информису родитеље су, према наводима Николић и Јовановић (2005: 34):

- „Индивидуални контакти (посете родитеља школе, посете наставника ученичким домовима, дописивање);
- Родитељски састанци (целе школе, одељења, групе);
- Опште и педагошко образовање и усавршавање (школе за родитеље, курсеви, семинари, трибине, дискусионе и друге групе);
- Организација значајних акција школе (радне акције, свечаности);
- Библиотеке за родитеље (разговори, књиге);
- Учешће родитеља у другим видовима живота и рада школе (рад у органима управљања, комисијама, саветима родитеља);
- Да отворених врата школе за родитеље“.

Међутим, оно са чиме се родитељи често срећу у пракси јесте ситуација у којој већина родитеља заправо не зна шта тачно може да очекује од учитеља и школе као установе. При томе постоји реална опасност да посао учитеља буде посматран само из једног угла, нпр. као реализатора наставног плана и програма. Зато није редак случај да родитељи одбијају сарадњу, не желе да дођу у школу, јер сматрају да оно што се дешава у школи, треба ту и да остане и да они не желе да учествују у томе. „Родитељи који не сарађују, из било ког разлога, имају немаран однос према сопственом детету“ (Малушић, 2010: 11). Родитељи су веома различити као личности, неким од њих је потребно додатно охрабрење да дођу у школу, неки од њих долазе само по позиву, а неки не желе да дођу због лоших ранијих искустава које су имали. У зависности од средине у којој живе и раде, социоекономског статуса, нивоа образовања и животног искуства очекивања савремених родитеља од учитеља и школе су веома различита. Појединачна очекивања од учитеља су захтевна, они требају да „буду експерти у предмету који предају; перманентно унапређују своја знања; поседују

педагошке квалитете и познају образовне технологије“ (Банђур, Поткоњак, 1996: 213). Ђорђевић (1985: 9) истиче да се та очекивања односе на: квалитетно образовање у складу са међународним стандардима; високи професионализам наставника уз непристрасан третман према ученицима; добра опремљеност школа, а поготово ИТ опремом; отворен пут према високом образовању; једнака права на образовање деци са посебним образовним потребама и маргинализованим групама; безбедно и здраво окружење“. Савремени трендови у образовању, другачије образовне потребе у односу на ранији период су разлози бројних реформских покушаја у нашој земљи. Са друге стране, традиционална школа је чврсто утемељена и конципирана, „просветни радници нису увек спремни за промене, тако да на образовном тржишту код нас постоји шареноликост у погледу достигнутог нивоа у реформским процесима, отворености школа за сарадњу са родитељима и другим субјектима, компетенција запослених наставника и примене савремених наставних метода“ (Продановић, 2000: 144). То стање се у будућности мора мењати ради добробити свих учесника васпитно-образовног процеса и квалитета живота у датој друштвеној заједници.

3. ОБЛИЦИ САРАДЊЕ РОДИТЕЉА И УЧИТЕЉА

Сарадња родитеља и учитеља један је од основних задатака савремене педагошке праксе. Планирање и програмирање сарадње у целини „развојно и годишње, као и израда свих појединачних планова и програма сарадње једна је од првих етапа у општој бризи школе о сваком ученику појединачно, што увелико зависи од остварене сарадње са родитељем“ (Пејић, 2010: 87). Њиховим успешним односом усклађују се васпитни утицаји обе стране, постиже се ефекат лакоће и задовољства према обавезама у школи и врши избор садржаја забаве и рекреације који утичу на богаћење ученикове личности. Школа, такође има задатак да „упознаје родитеље са реформама које се врше у школи, како би их они схватили и прихватили, затим, школа родитељима указује на нужност решавања свих васпитних проблема у складу са циљевима и задацима новог школства“ (Кундачина, Банђур, 2003: 201). Поред тога, школе могу понудити „курсеve образовања за родитеље породицама ученика основних школа у програмима који трају четири до шест седмица, са састанцима од 90 до 120 минута за мање групе, родитељи могу разговарати о ономе што их забрињава и научити вјештине комуникације и дисциплине које ће користити у кући“ (Miller, 2001: 204).

Када говоримо о облицима сарадње између родитеља и учитеља, у литератури налазимо три облика који су најзаступљенији: индивидуални, групни и колективни облик. *Индивидуални облик сарадње* остварује се између просветног лица и једног или оба родитеља. Његова предност лежи у томе што разговори који се воде могу да буду отворени, да се у њима износе поверљиви подаци који се тичу ученика, и могу да трају колико год је то потребно да би се саговорници међусобно разумели и договорили о даљим активностима које је неопходно предузети у породици или у школи. Као лоша страна би се могло навести да је неекономичан вид сарадње зато што захтева пуно времена за разговор са сваком родитељем понаособ. Индивидуална сарадња може се одвијати у породичним условима и у школи. У школи ти разговори могу бити успутни, случајни или планирани. Случајним сусретима се саопштавају информације у кратком временском периоду, док планирани сусрети имају за циљ разматрање понашања детета или резултата рада са њим у дужем временском периоду, које треба подстицати и усмеравати у позитивном правцу. У породичним условима овај вид сарадње се одвија ретко, углавном у случајевима болести детета и дужег одсуствовања, као и онда када су родитељи незаинтересовани засарадњу. Поред сарадње у школским и породичним условима, постоји још и сарадња путем писане речи, која представља модеран начин комуникације родитеља и учитеља, а њиме се родитељи обавештавају о распореду додатних активности, позивају за присуство одређеним манифестацијама, резултатима и успесима ученика и др. *Групни облик сарадње* подразумева позивање на разговор више родитеља одједном. Групни разговори се разликују од индивидуалних јер следе тек када је проучена одређена васпитно-образовна ситуација. Ови разговори могу бити вођени и слободни. Вођени разговори су усмерени од стране стручног лица, док се слободни смењују од стране родитеља, следећи тему. Трајање разговора је одређено тежином теме, разликама у породичном и школском васпитању, мерама и активностима које се предузимају и сл. *Колективни облик сарадње* одвија се у присуству свих родитеља једног одељења или разреда. Његова предност је што се истовремено сви родитељи обавештавају о важним питањима, или учествују у разговору, после чега се доносе заједнички закључци и предлажу мере за даље активности. Лоша страна овог облика сарадње је у томе што се може десити да постоје непремостиве разлике у схватањима родитеља о важним питањима везаним за напредовање ученика и њихов целовит развој. У таквој ситуацији је тешко наћи модел који одговара свима, као и успоставити комуникацију са свим родитељима подједнако. Као најчешћи вид колективног облика сарадње наводимо родитељске састанке, изложбе, јавне часове, приредбе и манифестације, а уколико

постоје посебна интересовања од стране родитеља, могу се организовати трибине, округли столови, предавања, и др.

4. ПЕДАГОШКА ОБУКА РОДИТЕЉА И УЛОГА УЧИТЕЉА У УСПОСТАВЉАЊУ КВАЛИТЕТНЕ САРАДЊЕ

Педагошка обука родитеља је значајан облик у успостављању сарадње са учитељима. Њен циљ огледа се у посматрању родитеља као особе која је значајна за развој здравог друштва. Из тог разлога је неопходна „подршка родитељима, не само у давању уобичајених дневних и периодичних информација, него и у пружању доступних конкретних знања, која би им користила у бољем схватању и разумевању развоја њиховог детета“ (Миленовић, Јефтовић, 2013: 9). Њима су, дакле потребна знања која им помажу у васпитању властите деце. Да би се то постигло, треба их саветовати и упућивати на педагошку литературу. То значи да школа треба да стоји родитељима на располагању и у погледу извора литературе која је њима потребна, и да буде центар за размену искустава са другим родитељима и стручним лицима. Бројне улоге и задатке које родитељи остварују у процесу одгајања деце треба посматрати као „њихове сложене, одговорне и континуиране радне обавезе, за које је неопходно посједовати квалитетна знања, умења и вјештине“ (Пејић, 2010: 131). У педагошкој обуци, која им је неопходна у складу са свим улогама и задацима које оставрају када је реч о васпитању деце најчешће се користе неки афирмисани облици андрагошког рада, индивидуални и групни разговори, радионице, тематска предавања, коришћење педагошке литературе и сл. Каменов и Спасојевић (2008) наводе да је систем педагошких радионица један од нових видова јачања родитељских компетенција у популарним програмима, али са непопуларним називом. Међутим, оно што је важно је да програмски садржаји педагошког образовања родитеља треба да буду што разноврснији и прилагођени потребама родитеља и њихове деце. Родитељи требају да буду мотивисани за интерактивно учење и активно учење у школи. Школа је иницијатор педагошке обуке родитеља која треба да се разуме као партнерство којим се обезбеђује континуитет васпитног деловања, као основе хармонијског развоја дечије личности.

Учитељ је руководилац и први васпитач деце која су му поверена на васпитање и образовање. Он се брине о сваком детету појединачно, прати их, усмерава, подстиче на бројне активности, заједно са њима решава проблеме, координира са другим наставницима и стручним сарадницима, тј. бори се за успех свих. Поред тога, његов задатак је да развија пријатељске односе и везе међу децом, разумевање, толеранцију, поштовање, односе међусобног поверења и уважавања, развија осећај одговорности како за себе, тако и за другове из разреда. Осим тога, он мора да поседује психодијагностичке, организаторске, координаторске и саветодавне способности, ентузијазам и педагошки оптимизам, наводи Јанковић (2007). Све ово неопходно је како би се унапредио рад са децом и створили услови за правилан и целовит развој дечије личности. Важно је да родитељи поштују и подржавају ауторитет учитеља код своје деце, па чак и ако имају примедбе на његов рад, које требају да саопште учитељу лично. Напредовање или потешкоће у учењу најбоље се дијагностикују уколико родитељи и наставници имају однос заснован на поверењу и уважавању. Комуникација са учитељем је кључан фактор откривања не само потешкоћа у учењу и развоју, већ и у откривању даровитости код деце, реалне слике о способностима и талентима које поседују, како би се они на време усмерили у правцу даљег развијања истих. Стручно усавршавање и перманентно образовање учитеља је неопходно како би могао да прати промене и иновације које настају у педагошкој науци и школској пракси, и које му могу помоћи да унапреди васпитно-образовни рад у школи.

5. ЗАКЉУЧАК

На основу изложеног може се закључити да су породица као основно окружење у којем се личност детета развија и формира, и школа као институција васпитања и образовања битни чиниоци у развијању сваког детета понаособ. Начини деловања родитеља су разноврсни и зависе од подстицаја које добијају од стране стручних лица из школе, пре свега учитеља јер иницијалну сарадњу започињу управо са њим. Повезивањем родитеља и учитеља обезбеђује се трајност и континуитет васпитно-образовних утицаја на дете школског узраста. Успостављање добре и ефикасне комуникације између две поменуте стране је тежак и одговоран задатак који се поставља пред њима. Њеним изостајањем могу наступити бројне потешкоће што резултира негативним исходима и негативно формираним ставовима ученика према образовању и васпитању, тј. школи. Учитељи требају да уважавају родитеље, да их укључују у бројне активности школе у циљу добробити за све. Узајамно поштовање, разумевање, толеранција, договарање и заједничко одлучивање су основа за хармонијско развијање детета. Активном улогом свих и њиховом одговорношћу подстиче се бољи школски успех и позитивни ставови према школи као институцији.

ЛИТЕРАТУРА

- Банђур, В., и Поткоњак, Н. (2002). *Педагошка истраживања у школи*. Учитељски факултет. Београд
- Богојевић, С. (2002). *Стилови васпитања*. Филозофски факултет. Бања Лука
- Ђорђевић, Ј. (1985). *Савремена породица и њена васпитна улога*. Просвета. Београд.
- Ђорђевић, Ј. (1997). *Настава и учење у савременој школи*. Учитељски факултет. Београд.
- Јанковић, Ј. (2007). *Сукоб или сурадња*. Алинеа. Загреб.
- Јовановић, Б. (1998). *Породично васпитање-изабрани текстови*. Учитељски факултет. Јагодина.
- Каменов, Е., и Спасојевић, П. (2008). *Предшколска педагогија*. Педагошки факултет. Бијељина.
- Кундачина, М., и Банђур, В. (2003). *Методолошки практикум*. Учитељски факултет. Ужице.
- Малушић, С. (2010). *Наставничке бриге*. МТС Гајић. Београд.
- Марковић, Ж. (2001). *Савременост и образовање*. Просвета. Ниш.
- Миленовић, Ж., и Јефтовић, М. (2013). *Васпитачи о педагошким компетенцијама родитеља за васпитање деце*. *Наша школа*, 58, 9.
- Miller, V. (2001). *Kako ostvariti uspješan kontakt sa učenicima, Priručnik za nastavnike*. Microsoft Clip Gallery Live. Sarajevo.
- Недовић, В. (1997). *Нарав наставника*. Глас Србије. Краљево.
- Николић, Р., и Јовановић, Б. (2005). *Школска и породична педагогија-практикум*. Учитељски факултет. Ужице.
- Педагошка академија. (1991). *Наставник у условима савремених промјена*. Бања Лука.
- Пејић, Р. (2010). *Унапређивање сарадње наставника и родитеља*. Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет. Пале.
- Продановић, Јб. (2000). *Време и садржај усмеравања родитеља у подизању и васпитању деце*. *Учитель*. 70, 144.
- Сузић, Н. (2000). *Особине наставника и однос ученика према настави*. Учитељски факултет. Београд.